

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. IV. Præcipuæ objectiones solvuntur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

& culpam: in quo propriè consistit officium vindicativæ justitiæ. Unde D. Bernardus libro 1. de consideratione cap. 12. *Quid est Deus? Non minus est pœna perverforum, quam humilium gloria. Est enim rationalis quadam æquitate directio, inconvertibilis atque indeclinabilis, quippe attingens ubique, cui illisa omnis pravitas conturbetur necesse est.* Et Tertullianus libro 2. contra Marcionem cap. 13. *Iustitia Dei est plenitudo divinitatis ipsius, exhibens Deum perfectum, & Patrem & Dominum: Patrem clementiâ, Dominum disciplinâ: Patrem potestate blandâ, Dominum severâ: Patrem diligendum piè, Dominum timendum necessariè.* Et lib. de pœnit. cap. 3. *Bonum factum Deum habet debitorem, sicut & malum, quia iudex omnis remunerator est cause: iudex Deus iustitia charissimâ sibi exigenda, ruendaque præsidet, & in eam, omnem summam disciplina sua sancit, nihil à conspectu ejus remotum unde omnino delinquitur: quia non ignorat nec omittit quominus in iudicium decernat. Disimulator & pravaricator per spicacia sua non est. Omnibus ergo delictis, seu carne, seu spiritu, seu fato, seu voluntate commissis, pœnam per iudicium destinavit.*

23. Confirmatur: Justitia vindicativa nullam in suo conceptu involvit imperfectionem, sed potius maximam perfectionem. Instaurare enim ordinem justitiæ violatum per peccatum, est per se bonum, & valdè conducens ad decorem & pulchritudinem universi. Quid enim pulchrius, & rectissimo ordini justitiæ congruentius, quàm ut qui Deo injuriam irrogavit, pœnam illi debitam sustineat, & quantum se glorificavit, & in delictis fuit, tantum ei detur tormenti & luctus: ut dicitur Apocal. 18. *Quid justius, quàm ut qui se contra Deum extulit, à Deo infra se deprimatur; & qui se subduxit gubernationi misericordiæ, incidat in severitatem vindicativæ justitiæ?* Unde Augustinus concione 1. in Psalm. 58. *Iniquitas omnis, parva magnave sit, puniatur necesse est, aut ab homine penitente, aut à Deo vindicante: Ergo justitia vindicativa non potest Deo denegari.* Quare Tertullianus libro 1. contra Marcionem, adversus illum vehementer invehitur, eò quòd Deum nobis effinierit tantum bonum, miton, & beneficium, & cui nullus inesset justitiæ vindicativæ, iræ, & ultionis sensus: eumque his verbis deridet ac sugillat. *Audite peccatores, quicumque nondum estis, ut esse possitis: Deus melior inventus est, qui nec offenditur, nec irascitur, nec ulciscitur: cui nullus ignis coquitur in gehenna, cui nullus dentium frendor horret in exterioribus tenebris: bonus tantum est, denique prohibet delinquere, sed licetis solis. In vobis est si velit, illi obsequium subsignare, ut honorem Deo habuisse videamini; timorem enim non vult. O Deum usquequaque perversum &c.* Et paulò post subjungit: *Horremus terribiles minas Creatoris, & vix à malo avellimur: quid si nihil minaretur? Hanc justitiam malam dices, que malo favet: hanc bonam, que bono non prospicit, &c.* Denique ait: *Iustitia Dei est tutela bonitatis illius, & nisi justitiâ regatur, bonitas non est.*

§. IV.

Præcipue objectiones solvuntur.

24. Obijciens primò contra primam cõclusionem: Empirio & venditio sunt actus justitiæ commutativæ, ut docet Aristoteles in libris Ethic. Sed Deus vendit justis regnum cælorum, pro eo-

rum laboribus & bonis operibus. Unde Augustinus in quodam sermone loquens de gloria Paradisi, in persona Dei, habet hæc aures verba. *Venale habeo: quid Domine: regnum cælorum. Quo emitur: Paupertate regnum, dolore gaudium, labore requies, vilitate gloria, morte vita.* Ergo Deus dat justis regnum cælorum ex justitia commutativa.

Confirmatur primò: Quod datur ex conventionem & pacto oneroso, datur ex vera & stricta justitia commutativa, & non distributiva, quia distributiva justitia non attendit ad pactum vel contractum, sed ad proportionem personarum quibus distribuendum est. At Deus dat justis regnum cælorum ex conventionem, & pacto oneroso laborandi in vinea sua: ut constat ex parabola patrisfamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. Dicitur enim in illa parabola, quod *Conventionem factâ cum operariis ex denario diurno, misit eos in vineam: unde postea uni eorum dixit, Nonne ex denario conventionem mecum: tolle quod tuum est, & vade.* Ergo in Deo datur justitia, non solum distributiva, sed etiam commutativa.

Confirmatur secundò: Suprà ostendimus et Scriptura & SS. Patribus, quòd Deus foret injustus, si privaret justos mercedis suæ: Sed si ex denegatione præmii seu mercedis jus hominum non laderetur, Deus non posset dici injustus, nam sine læsione juris, nulla potest esse vel concipi injustitia: Ergo &c.

Ad objectionem respondeo cum D. Thoma in 2. dist. 27. quæst. 1. art. 3. *Inveniri quandoq; à Sacerdotibus metaphorice dictum, quòd bonis operibus regnum cælorum emitur, in quantum Deus recipit opera nostra ut acceptans ea.* Ex quo patet ad primam confirmationem. Respondetur enim, non fieri pactum & conventionem Dei cum homine, ut ex actione hominis oneretur Deus, & illi obligetur ex verâ & stricta justitia: quia cum talis actio sit sub dominio Dei, & ex ejus influxu proveniens, eique infinitis titulis debita sit, non potest Deus ex ipsa onerari, neq; in eo nasci stricta & rigorosa obligatio eam remunerandi, quantumcumq; pactum vel promissionem illi adjuvat. Solum ergo pactum & promissio defertur ad hoc ut Deus manifestet hominibus, se illa bona opera (quamvis sub ejus dominio sint, & infinitis titulis illi debeantur) acceptare titulo mercedis, & velle ea remunerare præmio vitæ æternæ.

Ad secundam confirmationem dicendum est, quòd si Deus privaret justum mercede sua, esset injustus non læsione juris, sed violatione suæ veritatis, & æquæ distributionis, & injustitiâ oppositâ non commutativæ justitiæ, quæ in eo esse non potest, sed distributivæ, vel legali architectonica, quæ ut suprà diximus, in Deo tanquam in supremo principe, & iudice, perfectissimo modo reperitur.

Obijciens tertio: Ad hoc ut Deus obligetur homini ex iustitia commutativa, non est necesse, quòd homo Deo aliquid donet, & quòd Deus ab eo recipiat aliquod dominium novum de aliquo re, sed sufficit quòd ei debitum honorem & cultum exhibeat: materia enim commutativæ justitiæ non restringitur ad sola bona temporalia & utilia, sed etiam versari potest circa res spirituales, secundum quòd valorem æstimationemque recipiunt: ut cultum, obsequium, honorem, & similia quæ remunerationem exigunt, & æquitate cum præmio habere possunt: Sed homo potest

potest debitum honorem, & cultum, seu obsequium Deo exhibere, quod habeat commensurationem cum premio vitæ æternæ: Ergo Deus potest illi obligari ex justitia commutativa & rigorosa.

Respondeo negando Majorem: licet enim homo possit suis actionibus honorem & cultum Deo exhibere, qui habeat commensurationem cum premio vitæ æternæ, ex illis tamen non potest induci aliquod jus in creatura, nec in Deo aliqua obligatio sufficiens ad fundandam justitiam commutativam. Tum quia honor & cultus, quem Deo exhibemus, mille modis, & infinitis modis utilis ei debetur. Tum etiam, quia ipsa metus actio obsequendi & honorandi, ex Deo influxu & casualitate est, & ab illo tanquam à primo principio nascitur & procedit. Unde totum quod offerimus Deo, ab illo accepimus: juxta illud 1. Paralip. 29. *Tua sunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi.* Cui confonat Augustinus dicens: *Deus dum coronat merita nostra, coronat dona sua.* Addit Bernardus, quod *Deus non dõnerat dona sua: onerat enim beneficiis, & cum exonerat peccatis.* Sicut ergo non potest corpus obligare animam in actionibus vitalibus quas exercet, quia ab ipsa anima oriuntur: ita nec creatura Deum, quia omnes actiones ejus ab ipso oriuntur, ut à primo principio & prima radice omnium: *In ipso enim vivimus, & movemur, & sumus,* ut dicitur Act. 17.

Objicies quarto: Christus satisfecit Deo pro peccatis hominum ex vera & stricta justitia commutativa, exhibendo Deo justum & rigorosum pretium redemptionis nostræ, ut in Tractatu de Incarnatione ostendimus: Ergo etiam ex parte Dei debet dari justitia commutativa in ordine ad Christum. Consequentia videtur manifestella, quia justitia commutativa debet esse mutua, & se tenere ex parte utriusque: extremi: Ergo si in Christo satisfaciens de toto rigore justitiæ pro peccatis hominum, detur justitia commutativa in ordine ad Deum, etiam in ipso Deo talem satisfaciens ostendimus, debet correspondere justitia commutativa in ordine ad Christum.

Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiam. Ad cujus probationem dicendum est, quod sicut licet relatio inter matrem & filium ex natura sua sit mutua, & se teneat ex parte utriusque; extremi, tamen in Christo non datur relatio realis filiationis in ordine ad Beatam Virginem; quia cum suppositum Verbi Divini sit ordinis superioris & increati, non potest realiter referri ad creaturam, nec recipere in tempore novam aliquam relationem realem. Ita similiter, quamvis justitia commutativa per se & ex natura sua sit mutua, & debeat se tenere tam ex parte personæ satisfaciens, quam ex parte acceptantis satisfaciens, per accidens tamen potest esse non mutua, & se tenere solum ex parte unius extremi: quando scilicet alterum est incapax illius, ut contingit in proposito: Deus enim ratione supremi domini est incapax obligationis & debiti quod oritur ex jure alieno, & actione alterius, ut supra ostendimus. Unde ex parte Dei rigorosam Christi satisfaciens acceptantis, non correspondet justitia commutativa formalis, sed aliquid eâ altius & eminentius: scilicet justitia legalis architectonica, qualis est in Principe, quæ justitia eminenter in Deo est commutativa, quatenus servare potest modum for-

matque justitiæ commutativæ, respiciendo æqualitatem ex parte rerum, & tantum pro tanto, licet non habeat obligationem & debitum rigorosum; huic enim obstat supremum dominium Dei circa omnes actiones creaturarum.

Objicies quintò cum Vazque contra secundam conclusionem. In Deo non potest esse justitia commutativa: Ergo neque distributiva. Consequentia probatur: quia justitia distributiva, cum sit species strictæ & specialis justitiæ, tam bene supponit strictum debitum & obligationem, quam commutativa; omnis enim vera & stricta justitia exigit strictum debitum & obligationem: Ergo si Deo repugnet justitia commutativa, quia est incapax stricti debiti, eadẽ ratione non debet in illo admitti justitia distributiva.

Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiam. Ad cujus probationem dicendum est, magnum esse discrimen inter debitum justitiæ commutativæ, & distributivæ. Debitum enim commutativæ justitiæ oritur in una persona ex actione & jure alterius quo onerat aliam: Deus autem non potest onerari & obligari ex aliqua actione creaturæ: quia, ut supra dicebamus, omnis actio creature nascitur ex Deo, & est sub ejus dominio & dispositione, ac illi debita infinitis modis & titulis. At verò debitum distributivæ justitiæ, non nascitur ex jure alterius erga distribuentem, aut ex actione circa ipsum, sed ex naturali rectitudine, & ipsa lege æquitatis, quæ tenetur distributor commensurare præmium perfectioni meritorum. Quod debitum in Principe humano obligat ex ordinatione naturalis legis, quæ est à Deo; in ipso verò Deo, qui non habet legem sibi impositam ab alio, nascitur ex eo quod ipse est lex, & prima regula totius rectitudinis, ut antea explicatum est.

Dices, esse debitorem sibi, tollit propriam rationem justitiæ, quæ necessariò debet esse ad alterum: Ergo si Deus in distribuendis præmiis juxta proportionem meritorum, sit tantum debitor sibi, & non creaturæ, in illo non erit vera & stricta justitia distributiva.

Respondeo distinguendo Antecedens: Esse debitorem sibi ut termino, seu personæ cui aliquid reddendum est, tollit propriam rationem justitiæ, concedo. Esse debitorem sibi, ut principio & fundamento debiti & obligationis, reddendæ tamen, & exercendæ in ordine ad alterum, nego. Itaque debitum quod Deus habet ad creaturam, debitum quidem est ad illam, at non oritur ex jure & actione illius, sed ex ordinatione Dei, & ex summa rectitudine & æquitate divinæ voluntatis, quæ est suprema lex, & primordialis regula totius æquitatis: unde creatura non est creditrix talis debiti, licet illi ut extremo reddatur.

Objicies ultimò contra eandem conclusionem. Justitia distributiva respicit proportionem geometricam & comparativam unius ad alterum, non verò debitum quod unicuique proprium est, ut antea exposuimus: Sed Deus in distribuendis suis bonis, vel perfectionibus, creaturis, sive quoad naturam, sive quoad moralia, non attendit ad proportionem geometricam & comparativam unius creaturæ ad aliam, sed dat quod unicuique debitum est, & connaturale: ut igni calorem, frigus aquæ, homini discursum &c. Similiter distribuendo præmia justis, non attendit ad propositionem quam unus habet ad alterum,

alterum, sed quid quisque gessit, & quantum illius opera mereantur: Ergo tunc non exercet actum distributivæ justitiæ.

38 Respondeo concessa Majori, negando Minorem: licet enim Deus, distribuendo sua bona naturalia, vel præmia creaturis, attendat ad conaturalem cujuslibet exigentiam, & ad debitam commensurationem meriti cum præmio (in quo, ut notat D. Thomas in 4. dist. 46. quæst. 1. art. 1. quæstionem. 1. relucet aliquis modus, & quædam similitudo justitiæ commutativæ) hoc tamen non obstat, quin etiam ad comparativam proportionem respiciat: ut patet ex illo Matth. 25. Dedit uni quinque talenta, alii duo, alii unum: unicuique secundum virtutem suam. Ubi manifestè fit distributio talentorum, comparativè ad dignitatem & proportionem diversorum.

39 Ratio etiam id suadet: Id enim quod Deus præcipuè intendit, distribuendo præmia justis, & singulis rebus perfectiones conaturaliter debitas largiendo, ut igni calorem, Soli lucem &c. est decor ac pulchritudo universi, quæ non solum in perfectione & bonitate absoluta rerum, sed etiam in ordine & proportione creaturarum ad invicem, consistit, sicut perfectio musicæ requirit diversitatem, & proportionem tonorum: Ergo in creatione mundi, justitia distributiva non solum attendit ad proportionem absolutam rerum, sed etiam ad proportionem geometricam, & comparativam unius creaturæ ad aliam. Unde Augustinus lib. 5. de Genesi ad litteram cap. 22. dicit, quod à Deo est omnis mensurarum modus, omnis paritas numerorum, & omnis ordo ponderum. Et olim Platonici docebant, quod Deus Arithmetica, Geometria, & Musica, mundum condidit: nam per Arithmetica omnia ordinavit, per Geometriam figuravit, & per Musicam proportionavit. Sicut ut loquitur Scriptura: Omnia in numero, pondere, & mensura fecit. Numerus ad Arithmetica, pondus ad Musicam, mensura ad Geometriam spectat.

40 Objicies ultimò contra tertiam conclusionem. Licet Deus in punitione peccatorum servet debitam proportionem & æqualitatem inter pœnam & culpam, ea tamen non punit ex debito legali & rigoroso, sed solum ex quadam decencia morali; quia potest illa non punire, & remittere, seu indulgere; sicut de facto ea sæpe remittit peccatoribus absq. ulla pœna: Ergo punio peccatorum non potest esse in Deo vera & stricta justitia, sed solum justitia quædam imperfecta, & pars potentialis justitiæ. Consequentia videtur manifesta, quia, ut supra retulimus ex D. Thoma 2. 2. quæst. 80. art. 5. dupliciter aliqua virtus à ratione strictæ justitiæ deficit. Uno quidem modo, inquantum à ratione æqualis; alio modo, inquantum deficit à ratione stricti debiti: Ergo si justitia vindicativa in Deo deficiat à ratione stricti debiti, non erit vera & stricta justitia, sed pars potentialis illius.

41 Respondeo primò, quod de facto nunquam Deus remittit peccata sine plena & rigorosa satisfactione, quia aut ea punit in inferno, pœnâ æternâ, & infinitâ quantum ad durationem; vel ea remittit intuitu meritum Christi, qui se vadem & fidejussorem præstitit pro nobis, & Deo satisfecit de toto rigore justitiæ, ut in Tractatu de Incarnatione dicemus.

Disp. 4. art. 4.

42 Respondeo secundò, Dato quod Deus sine ulla satisfactione remitteret peccata, sicut potest de potentia absoluta; nihilominus quando ea

punit, ex justitia & debito legali punit; quia ea punit juxta pœnam taxatam à lege justa, quæ in se statuit: Pro mensura enim peccati, est & plagarum numerus, ut dicitur Deuteronomio 25. Sed etiam quia hoc debitum legale, non est eripitum ab aliqua lege superiori, sed ipse sibi est lex, potest ex supremo dominio suo pœnas remittere, secundum quod decet bonitatem suam, quæ est omnium legum radix. Sicut etiam in humanis, Princeps supremus potest quandoque ob bonum publicum remittere pœnas & delicta. Solutio est D. Thomæ 2. 2. quæst. 67. art. 2. ubi ait: Deus habet supremam potestatem judicandi, & ad ipsum pertinet quidquid contra aliquem peccatur. Et ideo liberum est ei pœnam remittere, præcipue cum peccato ex hoc pœna maxime debeatur quod est contra ipsum; non tamen remittit pœnam, nisi secundum quod decet suam bonitatem, quæ est omnium legum radix. Idem docet Antelmus in Prologo capitulo his verbis: Cum punis malos, justum est, quia cum meritis convenit, & cum parvis malis, justum est, quia bonitati condecens est.

ARTICULUS II,

De misericordia Dei.

C FÆLIX & prudentissima Magdalena, quæ non unum, sed utrumque Domini pedem osculata est. Nam Pedesisti (inquit Bernardus) sum misericordia & judicium: quorum alterum sine altero non potest esse, vel temeraria securitas est, vel desperatio judicanda. Hunc prudenti consilio ammentes: quæquam divinæ justitiæ pedem osculati sumus, ad osculum pedis misericordiæ accedimus, & divini hujus attributi considerationem, cum Angelico præceptore aggredimur, Unde sit

§. I.

Vtrum Misericordia competat Deo formaliter?

D PRO resolutione hujus difficultatis, quantum ad primam vel parvam habet controversiam inter Theologos: observandum est ex D. Thomæ hic art. 3. & 2. 2. quæst. 30. art. 3. in corp. Misericordiam præut in nobis reperitur, duo includere: unum de formali, & alterum de materiali. De formali enim dicit actum seu affectum voluntatis, quo quis exoptat, & intendit sublevare alienam miseriam: Qui affectus, si sit potens & efficaciæ, de facto eam removel, & expellit à subiecto in quo reperitur. De materiali vero includit quemdam motum appetitûs sensitivi, quo aliquis de malo alterius tristatur, & illi per affectum condoleat, & compatitur. Unde, ut notat S. Thomas hic art. 3. Misericors dicitur aliquis, quod habens miserum cor; quia scilicet afficitur ex miseria alterius per tristitiam, ac si esset ejus propria miseria. Hoc præsupposito.

Dico primò: misericordiam esse in Deo, sicut in nobis, quantum ad effectum subveniendi alienæ miseriæ.

Probatur conclusio egregio discursu D. Thomæ hic art. 3. ubi ait: Quod defectus non tolluntur nisi per alicujus bonitatis perfectionem: prima autem origo bonitatis Deus est: Ergo misericordia Deo perfectissimè competit, saltem quantum ad hoc quod est removere defectus & miserias à rebus. Quod ibidem magis declarat, observando quod elargiri perfectiones rebus, perimit,